

ОСНОВНІ ЕТАПИ В ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ

Кортяк Є. Ю.

Науковий керівник – завідувач каф. українознавства, канд. філол.
наук, доц. Циганенко В. Л.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел.: (057) 702-1498)

Literacy is a very important element of any nation's culture. Without writing, no nation could self-identify, evolve, or declare itself. Even the famous biblical phrase, "The Word was first ..." reminds us that language, and therefore, writing, are very important for each of us. Spelling is a set of generally accepted and binding rules that set out the ways in which language can be transmitted in writing. Spelling covers punctuation too. As a rule, it develops historically, reflecting ancient traditions or new trends in the transmission of sounds, words, and forms that are found in each written language at different stages of its development. In this article we will look at these steps.

Кожна мова під час свого формування повинна створити єдині загальноприйняті правила для піднесення мовної та національної культур. Ці правила включають у себе і написання, вимову слів, розстановку розділових знаків, створення текстів тощо. Зібрання цих правил у єдину збірку називається правописом.

Український правопис пройшов складний і тернистий шлях, починаючи з IX ст. Метою нашої роботи аналіз становлення нашого правопису протягом IX–XIX ст. та зміни до нього, що відбулися в XX–XXI ст.

Для досягнення мети ми повинні вивчити основні етапи розвитку українського правопису. Особливо звернемо увагу на такі його складові, як графіка, орфографія та пунктуація.

Як і правопис будь-якої європейської мови, український правопис пройшов нелегкий розвиток свого становлення. Зосередьмося на основних етапах.

1. Доісторичне руське письмо.

Український народ завжди виділявся освіченістю. Давні слов'янські племена спілкували між собою за допомогою письма. За часів Київської Русі 90 % населення, що проживало на цій території, уміли читати й писати.

2. Північноукраїнські ознаки в правописі XV–XVII віків.

За часів Великого князівства Литовського в Україні вже існували канцелярії. Мовою, якою велася переписка з іншими країнами, була українська з елементами північноукраїнськими, що мала деякі схожі риси з

білоруською. Ця мова пізніше почала використовуватися і при написанні не тільки документів, а й книжок, т. зв. книжна мова. Нею користувалися аж до кінця XVII ст.

3. Правопис Мелетія Смотрицького 1619 р.

Автором нового українського правопису XVII ст. став письменник, церковний діяч, учений, український мовознавець Мелетій Смотрицький. 1619 р. вийшла друком його робота «Грамматики Славенския правильное Синтагма». Автор систематизував церковнослов'янську мову. Його робота стала основою граматичного знання для всіх слов'ян, які користувалися кирилицею.

4. Мова часів Івана Котляревського.

1798 р. Іван Котляревський видав поему «Енеїда», що була написана живою українською мовою. Ця мова була покладена в основу сучасної літературної української мови.

5. Стан українського правопису 1876 р.

1876 р. вийшов Емський указ, в якому було прописано ряд пунктів, що стосувалися української мови. З припиненням вживання української мови у театрах, школах, громадських закладах припиняється розвиток української мови. Це позначилося на ставленні до української мови українців.

6. Запровадження фонетичного правопису в Галичині 1893 р.

У другій половині XIX ст. у Львові вийшла книжка С. Смаль-Стоцького й Ф. Гартнера «Руська граматика». Вона висвітлювала фонетичні особливості вживання української мови в Галичині. Довгий час «Руська граматика» використовувалася для навчання школярів.

7. Український правопис 1928 р. і 2019 р.

Український правопис 1928 р. відомий під назвами Харківський, скрипниківка. До недавнього часу цим правописом послуговувалася українська діаспора. 2019 р. правописна комісія затвердила новий український правопис, за основу якого був узятий правопис 1928 р.

На сьогодні питання становлення та розвитку українського правопису потребує детального вивчення та узгодження. Усе це можливе лише за цілісного знання історії українського мовознавства та правопису, тобто з урахуванням результатів досліджень, здійснених як в Україні, так і в діаспорі.

Література

1. Граматика слов'янська І. Ужевича / Підгот. до друку І. К. Білодід та Є. М. Кудрицький. К.: Наук. думка, 1970. 113 с.

2. Іван Огієнко (Митрополит Іларіон). Історія української літературної мови / Упоряд., авт. іст.-біогр. нарисів та приміт. М. С. Тимошик. К.: Наша культура і наука, 2001. 440 с.